

LUNDS
UNIVERSITET

Kandidatuppsats i Kulturadministration (KULK10)

Avdelning för kulturarbete och intermedialitet

Institutionen för kulturvetenskaper

Lunds Universitet

VT12

Handledare: Mikael Askander

Examinator: Mats Arvidsson

En ny författare har gjort entré

Robotförfattarens inträde i det svenska kulturlivet

Av Sebastian Dahlqvist vårterminen 2012

Abstract "A new author has entered: The robot author's entry into the cultural life of Sweden"

This paper examines a new form of literature, namely robot-authored literature, and its status in the Swedish society with a certain focus on the cultural field. Combining a qualitative method with a quantitative, I have interviewed four different persons with different points of views and responsibilities concerning robot-authored literature. I have examined the status of the robot-authored literature and how it is handled in two Swedish online bookshops and two libraries, one research library and one public library. My objective has been to investigate whether the robot-authored literature is gaining ground in the Swedish cultural field or not.

Robot-authored literature arises a whole lot of questions and discussions, political as well as economical, practical and philosophical. The questions discussed in this paper are but a few of many.

Keywords: Robot-author, robot-publisher, library, Adlibris, Bokus, LLC Books, Alphascript, Betascript, author, automated, culture, digital culture, digitalizing.

Innehåll

Abstract.....	1
Inledning	4
Syfte och frågeställning.....	5
Avgränsning.....	6
Tidigare forskning.....	6
Material.....	7
Disposition.....	7
Teori.....	8
Metod	9
Urval av intervjupersoner.....	10
E-postintervju.....	10
Intervjuns styrkor och svagheter.....	10
Tillförlitlighet.....	11
Kvantitativ metod.....	11
Val av diagram.....	12
Definiering av fenomenet.....	13
Fenomenet ur ett historiskt perspektiv.....	14
Resultat	
Biblioteket.....	17
Nätbokhandeln.....	18
Resultat av intervjuer	
Lunds universitetsbibliotek: Språk- och litteraturcentrums bibliotek.....	19
Lunds stadsbibliotek.....	20
Adlibris.....	21
Bokus.....	22
Statistik	
Lunds universitetsbibliotek.....	23
Adlibris.....	24
Bokus.....	24

Sammanfattning av resultat

Omfattning.....	25
Hantering och ansvar.....	26

Avslutning

Diskussion

Hantering och ansvar.....	27
Kvaliténs minskade betydelse?.....	28
Digitaliseringens inverkan på kultur.....	29
Robotförfattarnas namn.....	29
Eventuella kulturadministrativa konsekvenser.....	30
Fenomenets framtid.....	30
Framtida forskning.....	31
Sammanfattning.....	32

Källförteckning.....	33
-----------------------------	-----------

Bilagor

Bilaga 1.....	36
Bilaga 2.....	37

Inledning

För lite mer än ett år sedan kom jag för första gången i kontakt med fenomenet ”robotförfattare”. Jag var på jakt efter en bok om den japanska konstnären Yayoi Kusama och fann då en bok med den ovanligt långa titeln *Japanese Sculptors: Isamu Noguchi, Tetsuo Harada, Yoshitaka Amano, Nandor Wagner, Unkei, Leiko Ikemura, Bome, Yayoi Kusama, Rokuzan Ogiwar*.¹ Efter att ha tittat närmare på boken såg jag att den var publicerad och skriven av ”VDM Publishing house”. Jag klickade på namnet och fann till min förvåning att författaren och förlaget VDM Publishing house hade skrivit och publicerat hundratals böcker, alla med långa titlar.² En sökning i Adlibris databas visar att alla listade robotförfattade böcker har stiliserade bilder och många robotförlag prenumererar med stor sannolikhet på ingimagine.com eller liknande tjänster. Efter att ha skrivit in ”VDM Publishing house” i Googles sökruta och tryckt på ”sök” hamnade jag på Rasmus Fleischers blogg ”Copyriot”.³ Fleischer är en svensk frilansande journalist, bloggare och författare. Han är även känd som en av grundarna till den upphovsrättskritiska tankesmedjan *Piratbyrå*.⁴ Fleischer var en av de första i Sverige att diskutera och framförallt analysera frågan om robotförfattare och robotförlag, i diverse inlägg på sin blogg och i sin dubbelbok *Boken och biblioteket*.⁵ Han väntas även snart disputera inom historia med avhandlingen *Musikens politiska ekonomi*.⁶

Kulturadministration är ett resultat av en ökad professionalisering inom kulturområdet.⁷ Kulturadministration innebär en kombination av flera disciplinära fält.⁸ Fenomenet robotförfattare och robotförlag väcker en rad olika frågor, såväl teoretiska som praktiska, politiska och ekonomiska. Många delar av kulturområdet har digitaliserats och den robotförfattade litteraturen är endast en av denna

¹<http://www.adlibris.com/se/searchresult.aspx?search=quickfirstpage&quickvalue=yayoi+kusama&title=yayoi+kusama&fromproduct=False>, 2012-04-10

²<http://www.adlibris.com/se/searchresult.aspx?search=advanced&author=LLC%20Books&fromproduct=true>, 2012-04-10

³ <http://copyriot.se/>, 2012-04-20

⁴ <http://www.rasmusfleischer.se/>, 2012-06-12

⁵ Fleischer, Rasmus. *Boken och Biblioteket*, Ink bokförlag, Stockholm, 2011 (I de flesta fall är det boken *Boken* som jag refererar till, i de fall det är *Biblioteket* så är ordet fetstilt)

⁶ <http://copyriot.se/2012/06/16/magnum-opus/>, 2012-06-17

⁷ Nilsson, Sven, *Kulturens nya vägar: kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*, Polyvalent, Malmö, 2003, s.264.

⁸ Chong, Derrick, *Arts Management*, 2nd ed., Routledge, London, 2010, s.5.

digitaliserings effekter. I denna uppsats kartläggs omfattningen av robotförfattad litteratur samt hanteringen av den robotförfattade litteraturen inom bibliotek och nätbokhandlar. I uppsatsens diskussionsdel kommer eventuella kulturadministrativa konsekvenser att närmre diskuteras.

Det relativt nya fenomenet robotförfattare och robotförlag erbjuder flera olika utgångspunkter. Fleischer (2011) diskuterar robotförfattaren och robotförlaget främst utifrån ett förhållande till boken och frågan om vad en bok egentligen är. Enligt honom finns det i dag inte finns någon giltig definition av e-boken och då inte heller av boken. Frågan är om det finns någon giltig definition av begreppet författare. Om så är fallet infinner sig frågan om denna definition rymmer robotförfattaren, som har gjort sitt inträde på författarfältet.⁹

Efter en första sökning i forskningsbibliotekens gemensamma internetkatalog Libris finner jag robotförfattade böcker listade i flera svenska biblioteks kataloger.¹⁰ I Adlibris och Bokus kataloger finner jag flera hundra sidor fyllda av robotförfattade böcker. Informationen ledde till att jag på närmare håll ville undersöka i vilken grad robotförfattade böcker existerar i svenska bibliotek och nätbokhandlar samt hur hanteringen av dessa ser ut. Jag har valt att genomföra kartläggningen av de robotförfattade böckernas omfattning i två svenska bibliotek samt i två nätbokhandlar.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att kartlägga omfattningen av robotförfattade böcker i svenska bibliotek och nätbokhandlar samt hur dessa böcker hanteras.

Frågeställning

I vilken grad existerar robotförfattade böcker i svenska bibliotek och nätbokhandlar?
Hur sker hanteringen av robotförfattade böcker vid biblioteken respektive nätbokhandlarna?

⁹ Fleischer, Rasmus. *Boken och Biblioteket*, Ink bokförlag, Stockholm, 2011, s.33.

¹⁰ <http://libris.kb.se/>, 2012-06-12

Avgränsning

Syftet med denna uppsats är att kartlägga omfattningen av robotförfattade böcker i Lunds stadsbibliotek och Lunds universitetsbibliotek samt antalet sålda robotförfattade böcker de senaste två åren av Adlibris och Bokus. Kartläggningen av de robotförfattade böckerna är begränsad till tre olika robotförlag: Alphascript, Betascript och LLC Books. Valet av bibliotek där intervjuer gjorts har begränsats till Lund där uppsatsförfattaren är bosatt. Adlibris och Bokus valdes då dessa är Sveriges två största nätbokhandlar.¹¹ I uppsatsen förklaras fenomenet robotförlag och robotförfattare samt placeras in i ett historiskt sammanhang. Vidare diskuteras fenomenet i förhållande till digital kultur och teknisk utveckling. Då undersökningens omfång är begränsat bör dess resultat inte betraktas som representativt för alla Sveriges bibliotek eller nätbokhandlar, men eventuellt ger det vissa antydningar om de robotförfattade böckernas omfattning i stort. Fenomenet robotförfattare och robotförlag erbjuder flera utgångspunkter och denna uppsats utgår endast från en av dessa, nämligen att kartlägga de robotförfattade böckernas omfattning i svenska bibliotek och nätbokhandlar samt hur böckerna hanteras.

Tidigare forskning

Det förefaller inte finnas någon tidigare forskning om fenomenet robotförfattare och robotförlag annat än det som finns att läsa i Rasmus Fleischers senaste bok samt på dennes blogg. Fenomenet nämns även kort i regeringens forskningsantologi *Läsarnas marknad, marknadens läsare*.¹² I denna uppsats relateras fenomenet till digital kultur vilket är ett område som det forskas mycket kring. Författaren Gere (2008) nämner i sin bok *Digital Culture* att det stora antalet böcker som har haft sin utgångspunkt i frågan om den digitala teknikens inflytande och dominans är ett tecken på att den digitala kulturen överhuvudtaget existerar. Han fortsätter med att nämna Abrahamson (2001) och dennes bibliografi *Digital Culture, Information Technology, the Internet, the Web* som innehåller 450 titlar vilka alla är relaterade till digital kultur.¹³

¹¹ Sundin, Staffan, *Ökad integration och koncentration: Den svenska bokmarknaden i förändring*, 2012, I T, Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare: en forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Nordicom, Göteborg, 2012, s.300.

¹² Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare: en forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Nordicom, Göteborg, 2012

¹³ Gere, Charlie, *Digital culture*, Expanded 2. Ed., Reaktion, London, 2008, s.16.

Ett exempel på det ökade intresset för frågor rörande digitalisering och digital kultur är det faktum att Lunds Universitet från och med hösten 2012 erbjuder ett kandidatprogram i digitala kulturer.¹⁴

Material

Mitt material består i böcker, artiklar, statistik samt intervjuer. Detta material använder jag för att redogöra för fenomenet robotförfattare och robotförlag samt placera in det i ett historiskt sammanhang. Då det existerar ytterst lite forskning kring fenomenet utgör Rasmus Fleischers dubbelbok *Boken och Biblioteket* en relativt stor del i denna uppsats, vilket i vissa avseenden kan uppfattas som problematiskt. Jag har försökt komplettera Fleischers böcker om ämnet med forskning om digital kultur.

För att undersöka hur bibliotek och nätbokhandlar hanterar robotförfattad litteratur har jag genomfört intervjuer med två inköpsansvariga på två nätbokhandlar och två bibliotekarier från två bibliotek. De valda nätbokhandlarna är Adlibris och Bokus. Biblioteken är Lunds stadsbibliotek och Lunds universitetsbibliotek för språk och litteratur. Anledningen till att jag väljer ett stadsbibliotek och ett universitetsbibliotek är att jag vill undersöka om det finns några skillnader i hur respektive bibliotek hanterar robotförfattad litteratur, samt om det går att se skillnader i de robotförfattade böckernas omfattning på respektive bibliotek. För att undersöka och illustrera nätbokhandlarnas försäljning av robotförfattade böcker samt antalet robotförfattade böcker som finns hos respektive bibliotek har jag använt mig av statistik hämtad från de intervjuade personerna. Statistiken från Lunds Universitetsbibliotek avser alla Lunds 32 Universitetsbibliotek. Intervjun är endast utförd med en bibliotekarie från ett bibliotek, nämligen biblioteket för språk och litteratur. Den insamlade statistiken har sedan omvandlats till grafer för att tydligare illustrera det statistiska resultatet.

Disposition

Under avsnittet Definiering av fenomenet presenteras en förklaring av fenomenet robotförfattare och robotförlag. Därefter placeras fenomenet in i ett historiskt sammanhang och relateras till digital kultur. Under avsnitt Resultat görs först en kort redogörelse av bibliotek och nätbokhandel sedan presenteras respektive

¹⁴ <http://www.kultur.lu.se/utbildning/kandidatprogram-i-digitala-kulturer>, 2012-06-17

intervjuperson och dennes svar. Därefter följer en statistisk del där den insamlade statistiken från bibliotek och nätbokhandlar presenteras i olika grafer. Sedan presenteras en sammanfattning av resultatet och en diskussion kring resultat och fenomenet robotförfattare och robotförlag. Efter detta avsnitt följer en redogörelse för tänkbar framtida forskning och en sammanfattning av uppsatsen.

Teori

Denna uppsats teoretiska ramverk utgår från författaren och litteraturforskaren Roland Barthes (1967) essä *Death of the author* samt professor Eva Hemmungs Wirténs (2008) kapitel *När rätt blir fel: om upphovsrätt, kreativitet och kulturpolitik* i boken *Kultursverige 2009: problemanalys och kulturstatistik*.

Författaren är för Barthes en modern konstruktion, en produkt av de samhällen och historiska förändringar som föregått. Det är enligt honom upptäckten av prestige hos individen eller för att uttrycka det mer ädelt, människan. Enligt honom söker läsaren förklaringen till ett visst verk hos dess författare.¹⁵ Barthes menar att det vid en tolkning av en text är språket som talar och inte författaren.¹⁶ Att tillskriva en text en författare är enligt honom att tillskriva en text vissa ramar, att ge den en slutlig betydelse. Att vägra tillskriva en text en författare är enligt Barthes att vägra tillskriva texten en slutlig mening.¹⁷

Hemmungs Wirtén hävdar att informationsteknologin och digitaliseringen påverkar all produktion, distribution och konsumtion av kultur. Fenomenet Wikipedia använder hon som ett exempel på hur digitaliseringen skapat möjligheter såväl som orsakat problem.¹⁸ Hon diskuterar hur kollektivt skapad kultur som ”inte låter sig hänföras till en individ eller som inte uppfyller kriterierna för den västerländska originalitetsestetiken” riskerar att falla utanför ramen för upphovsrätten.¹⁹ Enligt Hemmungs Wirtén är gränserna mellan producent och konsument suddigare än

¹⁵ Barthes, Roland, *The death of the author*, 1967, (Howard, Richard översätt), http://www.tbook.constantvzw.org/wp-content/death_authorbarthes.pdf, s.2.

¹⁶ Ibid, s.3

¹⁷ Ibid, s.5.

¹⁸ Hemmungs Wirtén, Eva, *När rätt blir fel: om upphovsrätt, kreativitet och kulturpolitik*, 2008, I T, Beckman, Svante & Månsson, Sten (red.), *Kultursverige 2009: problemanalys och kulturstatistik*, Sörlins förlag, Linköping, 2008, s.69.

¹⁹ Ibid, s.70.

tidigare. Hemmungs Wirtén sammanfattar sitt kapitel med att internet och den digitala utvecklingen genererar stora utmaningar vilka skapar nya förutsättningar för kultursektorn och kulturpolitiken.²⁰

Metod

Jag kommer att undersöka hur två svenska bibliotek och två svenska nätbokhandlar förhåller sig till robotförfattade böcker utgivna av tre robotförlag. Jag kommer att undersöka hur många robotförfattade böcker nätbokhandlarna har sålt de senaste två åren samt hur många robotförfattade böcker biblioteken har katalogiserade. Vidare kommer jag genomföra intervjuer med inköpsansvariga hos respektive nätbokhandel samt med en bibliotekarie från varje bibliotek. Uppsatsens statistiska del utgörs av statistik från de olika intervjupersonerna.

Min metod är kvalitativ så väl som kvantitativ och mitt material består av intervjuer, statistik samt litteratur rörande fenomenet jag undersöker. Böckerna jag har använt för att formulera min metod är Anne Ryens *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*, Steinar Kvaales *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Göran Ahrnes och Peter Svenssons *Handbok i kvalitativa metoder* samt Karin Dahmströms *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*.

Anne Ryen inleder sin bok med en diskussion kring ”intervjusamhället”. Intervjun har fått en framträdande plats såväl i forskarsamhället som i samhället i övrigt. Den tekniska utvecklingen, fortsätter hon, upplöser dock gradvis beroendet av personliga möten. Mycket interaktion sker på nätet, även intervjuer.²¹ Ryen diskuterar problematiken i att definiera kvalitativ forskning och fortsätter med att konstatera att den skiljelinje som ibland dras mellan kvalitativ och kvantitativ forskning egentligen inte är så tydlig.²² Såväl kvalitativ som kvantitativ forskning kan enligt Ryen kritiseras för att förenkla verkligheten. Hon menar att den tudelning som ofta görs mellan kvalitativ och kvantitativ forskning endast fyller ett pedagogiskt syfte.²³

²⁰ Ibid, s.73.

²¹ Ryen, Anne, *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2004, s.11.

²² Ibid, s.14.

²³ Ibid, s.17.

Urval av intervjupersoner

Göran Ahrne och Peter Svensson menar att den valda forskningsfrågan är avgörande för vilken grupp av människor som en är intresserad av att intervjua.²⁴ Vidare finns det vissa regler för hur en vid större kvantitativa statistiska undersökningar ska göra urval ur en viss population för att resultatet ska anses som representativt. Några sådana regler finns inte för kvalitativa intervjuer. Ändå kan vissa urvalsproblem uppstå och Ahrne och Svensson betonar vikten av att redogöra för valet av intervjupersoner.²⁵ En kort redogörelse för valet av intervjupersoner för denna uppsats presenteras före intervjupersonens svar under avsnitt Resultat.

E-postintervjun

Att intervjua via e-post innebär utmaningar såväl som möjligheter. Kommunikationen via e-post erbjuder till skillnad från personliga intervjuer ingen möjlighet att uppfatta kroppsuttryck, pauser, betoning, missnöje etc.²⁶ Vidare ger e-postintervjun intervjupersonen tid till att reflektera innan hen svarar, något som kan betraktas som en fördel såväl som nackdel. Det ger den mindre verbala intervjupersonen tid att formulera ett svar denne är nöjd med samtidigt som det kan skapa möjlighet för intervjupersonen att manipulera sitt svar.²⁷ Ryen påpekar att e-postintervjun fyller en enorm funktion då intervjupersonen befinner sig på en geografiskt avlägsen plats eller av andra skäl har svårt att finna tid till en intervju.²⁸ Jag har uteslutet använt mig av e-postintervjuer men kompletterat dessa med telefonsamtal till respektive intervjuperson. Under dessa telefonsamtal har jag redogjort för min uppsats och min planerade kartläggning samt hur jag vill genomföra denna.

Intervjuns styrkor och svagheter

Intervjuns styrka ligger enligt Ahrne och Svensson i att den går relativt snabbt att genomföra, att många gärna ställer upp och att en kan få ett brett material och mycket information om ett visst fenomen. Till intervjuns svagheter hör att den ger en

²⁴ Notera att ”en” här och i resten av uppsatsen används som ett könsneutralt pronomen, ett alternativ till ”man”.

²⁵ Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter, *Handbok i kvalitativa metoder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2011, s.42.

²⁶ Ryen, Anne, *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2004, s.197.

²⁷ Ibid, s.199.

²⁸ Ibid, s.198.

begränsad bild av ett fenomen och att det som intervjupersonen uttrycker, inte nödvändigtvis stämmer. För att få ett material som säger mer om det studerade fenomenet bör därför intervjun enligt Ahrne och Svensson kompletteras med andra metoder som till exempel dokumentstudier eller observationer.²⁹

Tillförlitlighet

I strävan att försäkra sig om tillförlitlighet, eller validitet, uppstår frågor om sanning och kunskap. Steinar Kvale påpekar att grunderna för en sann och tillförlitlig kunskap i den postmoderna eran har upplösts.³⁰ Tillförlitligheten är dessutom inte bara en fråga om vilka metoder som används utan forskarens person är också avgörande för bedömningen av den producerade kunskapens kvalitet.³¹ Jag är medveten om det faktum att jag är forskningens uttolkare och därmed har en inverkan på resultatet.

Denna uppsats undersökning genomförs med ett begränsat antal intervjupersoner och frågan huruvida undersökningens resultat då är representativt eller inte är berättigad. I den mån generella slutsatser lyfts fram sker det i uppsatsens avsnitt Diskussion och då främst i form av frågor.

Kvantitativ metod

Statistik kan uppfattas på (minst) två olika sätt. Som en samling siffror, tabeller och diagram. Eller som en samling bakomliggande metoder och teorier med vilka en kan nå information och fakta samt även skapa ett underlag för att fatta beslut.³² Vidare skiljer en på om en använder nya data vid en undersökning (*primärdata*) eller data som finns sedan tidigare (*sekundärdata*). Utgångspunkten för en statistisk undersökning är i de flesta fall ett *problem*. Det kan röra sig om att en myndighet vill ha reda på något innan ett beslut fattas, en forskare som vill veta om en viss åtgärd har den önskade effekten eller inte etc.³³ I denna uppsats vill jag undersöka hur bibliotek och nätbokhandlar förhåller sig till robotförfattade böcker, jag vill även undersöka hur många robotförfattade böcker som sålts från respektive nätbokhandel samt finns

²⁹ Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter, *Handbok i kvalitativa metoder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2011, s.57.

³⁰ Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, 1997, s.216.

³¹ Ibid, s.218.

³² Dahmström, Karin, *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*, 5. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011, s.13.

³³ Ibid, s.14.

katalogiserad i respektive bibliotek. Det är undersökningens syfte och aktuella frågeställning som skall styra planeringen av arbetet. Förenklat kan syftet med en statistisk undersökning delas in på följande vis:

- Beskrivande/deskriptivt
- Förklarande/utredande
- Framåtblickande³⁴

Syftet med uppsatsens statistiska kartläggning är enligt denna indelning utredande då jag undersöker antalet robotförfattade böcker som sålts hos respektive nätbokhandel under de senaste två åren samt hur många robotförfattade böcker som finns katalogiserade i de olika biblioteken.

Val av diagram

Vid åskådliggörande av det statistiska resultatet är det viktigt att välja diagram och mått som är avsedda för det specifika datamaterialet.³⁵ Valet är avgörande för informationens trovärdighet, det finns dock inte endast ett presentationssätt som är rätt för en viss variabel. Dahmström menar att det är viktigt att fråga sig vilket syfte undersökningen har samt vem som är den tänkte användaren. Histogram passar framförallt då användaren är en van diagramläsare, för andra kanske samma material istället bör presenteras i ett stapeldiagram.³⁶ Den statistiska delen utgörs av en undersökning av antalet sålda exemplar respektive antalet katalogiserade exemplar. Statistiken illustreras med stapeldiagram då dessa, likt Dahmström påpekar, är mycket lättförståeliga och inte kräver ingående kunskap om statistik och avläsning av diagram. Dahmström skiljer mellan diagram för *kvalitativa* och *kvantitativa* variabler. En kvantitativ variabel är numerisk och som exempel på kvantitativa variabler använder hon ålder, inkomst och längd. En kvalitativ variabel är istället *icke-numerisk* och som exempel på kvalitativa variabler anförs kön, civilstånd och partitillhörighet.³⁷

³⁴ Ibid, s.15.

³⁵ Dahmström, Karin, *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*, 5. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011, s.32.

³⁶ Ibid, s.33.

³⁷ Ibid, s.24.

Definiering av fenomenet

Vad är då en robotförfattare? Och vad är ett robotförlag? Det korta svaret på första frågan är: en algoritm. Svaret på den andra frågan är: förlag vilka uteslutet ger ut robotförfattat material. En robotförfattare består av en algoritm som är programmerad för att sammanställa material till en bok utefter vissa premisser och begränsningar. Miller (2011) nämner automatisering som en av den digitala kulturens nyckelkomponenter. Han menar att digital kultur är numerisk och således kan manipuleras genom skapandet av algoritmer, vilket innebär att digitala produkter kan skapas av algoritmer i stället för av människor.³⁸ Den typ av robotförfattare som uppmärksammas i denna uppsats genomsöker fria internetbaserade arkiv, vanligen Wikipedia, efter artiklar rörande ett visst område och sammanställer sedan dessa till en bok. Det rör sig således om en form av icke faktagranskad ”facklitteratur”. Enligt Fleischer finns det emellertid även robotförfattare och robotförlag som enbart ger ut nypublicationer av gamla böcker genom att kopiera dessa från Googles samling av böcker. Dessa robotförfattare kommer inte att uppmärksammas i denna uppsats.³⁹

Wikipedia är ett uppslagsverk som skapas av anonyma bidragsgivare, registrerade användare, administratörer, byråkrater och inspektörer. Wikipedia är ett exempel på en ny form av kunskapsproduktion som Miller benämner som ”kollektiv intelligens”.⁴⁰

Efter att den robotförfattade boken sammanställts förses den med uppgifter om titel, förlagsnamn, mediatyp, bandtyp, f-pris och slutligen ISBN-nummer, vilka enligt Adlibris är de grundläggande kriterierna för att en bok ska kunna katalogiseras hos dem. Boken blir genom att uppfylla dessa kriterier sökbar och listas i nätbokhandlarnas kataloger, tillgängliga för privatpersoner såväl som bibliotek.⁴¹ Boken existerar sedan endast i digitalt format till dess att någon beställer den då den genom print-on-demand metoden materialiseras.⁴² Vissa av de robotförfattade böckerna förses även med uppiktade författarnamn. Böcker utgivna av förlaget LLC Books gör det aldrig, deras böcker har ”Books LLC” som angiven författare.

³⁸ Miller, Vincent, *Understanding digital culture*, SAGE, Los Angeles, 2011, s.19.

³⁹ Fleischer, Rasmus. *Boken och Biblioteket*, Ink bokförlag, Stockholm, 2011, s.102.

⁴⁰ Miller, Vincent, *Understanding digital culture*, SAGE, Los Angeles, 2011, s.86.

⁴¹ Enligt mailsvar från Adlibris, 2012-06-17

⁴² Fleischer, Rasmus. *Boken och Biblioteket*, Ink bokförlag, Stockholm, 2011, s.80.

Förlagen Betascript och Alphascript, som båda tillhör det tyska förlagshuset VDM Verlag, förses med författarnamn. Gemensamt för de båda förlagen är att alla deras böcker är utgivna av två olika trion. Samtliga böcker utgivna av Alphascript uppges vara författade av Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome och John McBrewster. Böcker utgivna av Betascript är istället författade av Lambert M. Surhone, Miriam T. Timpledon, Susan F. Marseken, Mariam T. Tennoe samt Susan F. Henssonow.⁴³

Boken *Mark Strand: Pulitzer Prize, Poet, Essayist, Translator* är utgiven av Alphascript, den gavs ut i början av 2011. Boken är 100 sidor lång. Vid en närmre studie av boken blir det dock tydligt att endast 3 av de 100 sidorna innehåller information om Mark Strand.⁴⁴ De resterande sidorna utgörs av text hämtad från hyperlänkar som funnits i den ursprungliga artikeln om Mark Strand på Wikipedia. Resultatet blir en bok sammansatt av löst relaterade artiklar. I digital form erbjuder hyperlänkar läsaren en möjlighet till vidareläsning, de låter läsaren välja väg och texten blir således inte linjär likt traditionell text. Hyperlänkar blir i tryckt text meningslösa.⁴⁵ I bokens innehållsförteckning finner vi att dess två sista kapitel utgörs av referenser och licenser. Längst bak i boken är *GNU free Documentation License version 1.2* tryckt. Detta är en licens som skyddar Wikipediatexter samtidigt som den tillåter spridning av dem, förutsatt att licensen i sin helhet finns bifogad.⁴⁶

Fenomenet ur ett historiskt perspektiv

Den amerikanska professorn Martha Woodmansee inleder sin artikel *The genius and the copyright: Economic and legal conditions of the emergence of the 'Author'* med en definition av *boken* från en tysk encyklopedi från 1753. Här går att läsa att boken består av ett antal hopsatta vita papper fyllda med text sammanbundna med läderband eller papp. Vidare kan vi läsa att många människor är delaktiga i bokproduktionen. En rad yrken räknas upp: elev, författare, pappersmakare, typsnittsskapare, korrekturläsare, publicist, bokbindare och ibland även mässingsarbetare. Slutligen konstateras att bokproduktionen föder många munnar. Bokproduktionen har gått från

⁴³ Ibid, s.98.

⁴⁴ Miller, F.P. Vandome, A.F., McBrewster, J.(Eds.).(2010).*Mark Strand: Pulitzer prize, poet, essayist,translator*. Beau Bassin, Mauritius: Alphascript Publishing.

⁴⁵ Miller, Vincent, *Understanding digital culture*, SAGE, Los Angeles, 2011, s.18.

⁴⁶ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Upphovsr%C3%A4tt>, 2012-05-07

att vara en process vilken förutsätter många olika människor med minst lika många olika kompetenser till att vara något som i stort sett vem som helst kan ägna sig åt.⁴⁷ Genom en historisk tillbakablick blir det tydligt hur de mest radikala förändringarna på det litterära fältet skett under en historiskt sett kort tid. Genom att på ett generaliserande vis dela upp informationsteknologins och litteraturens historia i fyra delar blir det tydligt hur utvecklingens hastighet ökar. Runt 4000 f.Kr. lärde sig människan att skriva. Omkring 1000 f.Kr. uppstod den alfabetiska skriften.⁴⁸ Detta ledde till en radikal förändring vad gäller människans relation till sin historia. Boken blev en historieskrivningens kraft. Omkring 300 e.f.Kr. skedde ett tekniskt skifte, pergament ersattes av codex – böcker med blad du vänder, i motsats till pergament du rullar. Codexen förändrades i sin tur av Johannes Gutenberg och dennes uppfinning av tryckpressen och visst finns det mycket som tyder på tidigare uppfinningar liknande Gutenbergs men ingen av dessa fick samma genomslag. Bokproduktionen stod sedan still i nästan fyra århundraden och nästa historiska genombrott på litteraturens fält, såväl som inom många andra fält, är ångmaskinen. Denna möjliggjorde inte bara tryck i högre hastighet utan även i större mängd.⁴⁹ Den fjärde stora förändringen utgörs av elektronisk kommunikation, datorn och senare internet. Denna historiska förändring ägde historiskt sett rum i går. Internet är en utveckling av ARPNET som var ett kommunikationsexperiment som sträcker sig tillbaka till 1969.⁵⁰ ARPNET resulterade i möjligheten att skicka paketförmedlade meddelanden mellan två datorer. Paketförmedling innebär att ett digitalt meddelande delas upp i mindre enheter vilka sedan väljer den mest framkomliga vägen till sin destination.⁵¹ Under 1990-talets början introducerades e-posten vilken till en början främst användes av forskargrupper stationerade på geografiskt skilda platser. Idag har e-posten, mailandet, sjunkit in i vår vardag och tillsammans med diverse sociala medier blivit ett konventionellt sätt att umgås på. Allt fler sammanhang har blivit en del av internet och det digitala, ibland under medveten uppsikt, ibland utan att vi har haft möjlighet att kontrollera det.⁵² Enligt Gere (2008) är det svårt att förstå den omfattande

⁴⁷ Woodmansee, Martha, *The author, art, and the market: rereading the history of aesthetics*, Columbia University Press, New York, 1994, s.1.

⁴⁸ Darnton, Robert, *The case for books: past, present, future*, Public Affairs, New York, N.Y. 2009, s.21.

⁴⁹ Ibid, s.22.

⁵⁰ Ibid, s.22.

⁵¹ Kullenberg, Christopher, *Det nätpolitiska manifestet*, Ink, Stockholm, 2010, s.15.

⁵² Ibid, s.23.

transformation som digitaliseringen inneburit för västvärlden. De flesta formerna av media produceras och distribueras numera digitalt.⁵³ Gere hävdar att vi i västvärlden lever i en digital kultur.⁵⁴ Enligt honom är vår kultur till och med på väg att bli så digital att termen *digital kultur* riskerar att uppfattas som en tautologi.⁵⁵ Han problematiserar två av de föreställningar om digital kultur som finns. Nämligen att digital kultur ofta antingen förstås som en avgörande brytning med vad som föregått den eller som att den digitala kulturen bestäms av förekomsten av digital teknik. Han menar att digital teknik snarare bör betraktas som en produkt av digital kultur än tvärtom.⁵⁶ Digital teknik är enligt Gere endast en av den digitala kulturens förutsättningar. Exempel på andra förutsättningar är avantgarde konst, kontrakulturell utopism, kritisk teori och filosofi samt subkulturella fenomen såsom punk.⁵⁷

Professor van Dijk (2006) hävdar att digitalisering är en översättning av ett visst objekt till ettor och nollor. Denna översättning omfattar bilder, ljud, text och data. Genom översättningen till ettor och nollor kan det specifika objektet produceras och konsumeras i separata delar såväl som i alla möjliga former av kombinationer. Enligt van Dijk kan digitalisering öka chanserna eller riskerna för en standardisering och differentiering av kultur, en fragmentisering av kultur, ett kollage av kultur, kulturens acceleration, visualisering av kultur eller en större mängd av kultur.⁵⁸

Bokproduktionen och författandet har genomgått och genomgår fortfarande fundamentala förändringar. När historien målas upp och sträcks ut som under föregående sida framstår förändringens takt som otrolig. Mellan skrivandet och codexen, 4300 år; mellan codexen och Gutenberg, 1150 år; Mellan Gutenberg och internet, 524 år; mellan internet och sökmotorer, 17 år; mellan sökmotorer och Googles enorma bokprojekt, 7 år; mellan Googles bokprojekt och robotförfattare; 4 år. Nästa steg i denna utvecklingskurva går endast att spekulera kring.⁵⁹

⁵³ Gere, Charlie, *Digital culture*, Expanded 2. Ed., Reaktion, London, 2008, s.13.

⁵⁴ Ibid, s.16.

⁵⁵ Ibid, s.7.

⁵⁶ Ibid, s.17.

⁵⁷ Ibid, s.18.

⁵⁸ Dijk, Jan van, *The network society: social aspects of new media*, 2. ed., Sage, London, 2006, s.191.

⁵⁹ Darnton, Robert, *The case for books: past, present, future*, Public Affairs, New York, N.Y. 2009, s.23.

Resultat

Resultatet består av en kort presentation dels av biblioteket dels av nätbokhandeln. Därefter presenteras intervjupersoner och deras svar. Slutligen presenteras statistik över antalet katalogiserade robotförfattade böcker i de undersökta biblioteken samt antalet sålda robotböcker under de senaste två åren i de nätbokhandlar där undersökningen är genomförd.

Biblioteket

Vid mitten av 1990-talet var flertalet av mediemarknadens aktörer övertygade om att de tryckta mediernas tid snart var förbi. Ett årtionde senare har de tryckta medierna fortfarande en tämligen säker ställning i det rådande medieklimatet. Dagens bokbransch består av en växelverkan mellan det digitala och det materiella som inte existerade i samma utsträckning under mitten av 1990-talet.⁶⁰

Till skillnad från nätbokhandlarna utgör biblioteken en slags urvalsstation. Den litteratur som når biblioteket finns där för att någon har valt den. Urvalet sker aktivt och av flera människor, vanligen bibliotekarier och låntagare. Biblioteken placerar böckerna i ett överskådligt sammanhang och biblioteket kan enligt Sundin (2012) utgöra en motvikt till den digitala världen genom att fungera som ett slags filter.⁶¹ Om litteratur skulle ha samma möjlighet att ”ta sig in” i biblioteken som i nätbokhandlarnas kataloger hade biblioteken med största sannolikhet snart översvämmats på samma sätt som nätbokhandlarna gör. För även om bibliotekens inköp i dag till mycket stor del sköts av bibliotekarier håller en viss förändring på att ske. Denna förändring innefattar en önskad automatisering och skräddarsydda profilköp. Dessa profilköp har sin utgångspunkt i bokmarknaden i Sverige som helhet.

⁶⁰ Calsson, Ulla, *Bokläsning i det nya medielandskapet*, 2003, I T, *Bokbranschen i Sverige: utvecklingen mellan 1973 och 2003: rapport från Svenska bokhandlareföreningen och Svenska förläggareföreningen*. Svenska bokhandlareföreningen, Stockholm, 2003, s.66.

⁶¹ Sundin, Olof, *Att hantera kunskap och information i den digitala samtiden*, 2012, I T, Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare: en forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Nordicom, Göteborg, 2012, s.152.

Nätbokhandeln

På LLC Books hemsida framkommer att Adlibris listas som de officiella svenska återförsäljarna av förlagets böcker.⁶² Adlibris och Bokus är våren 2012 Sveriges två största nätbokhandlar.⁶³ Adlibris ägs sedan 2005 av Bonnierkoncernen och Bokus av Akademihandelsgruppen som är en del av KF Media.⁶⁴ Nätbokhandeln har under ett decennium lyckats etablera sig som en konkurrent till den traditionella, fysiska bokhandeln. Bland nätbokhandelns kunder kan tre olika grupper urskiljas. Privata kunder, vilka till största del konsumerar allmänlitteratur samt studenter och yrkesverksamma, vilka främst konsumerar litteratur i bildningssyfte. Biblioteken köper emellertid också stora mängder av nätbokhandlarnas litteratur.⁶⁵ För att en publicerad bok ska katalogiseras hos nätbokhandlarna och på så vis bli sökbar för konsumenter måste den uppfylla vissa krav på metadata. Boken måste förses med uppgifter om titel, förlagsnamn, mediatyp, bandtyp, f-pris och slutligen ISBN-nummer, vilka enligt Adlibris är de grundläggande kriterierna för att en bok ska kunna katalogiseras i deras katalog. Vidare kan boken förses med mer ingående uppgifter.⁶⁶ Metadata av ovan nämnt slag kommuniceras sedan år 2000 via XML-baserade dokument. Standarden för denna typ av kommunikation är ONIX. Kommunikationsformen används även för andra typer av produkter men har främst kommit att förknippas med böcker. ONIX grundades från början av de amerikanska bokförläggarnas sammanslutning i syfte att förenkla och förbättra kommunikationen datorer emellan.⁶⁷

⁶² <http://www.booksllc.net/contact-lib.cfm>, 2012-05-15

⁶³ Sundin, Olof, *Att hantera kunskap och information i den digitala samtiden*, 2012, I T, Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare: en forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Nordicom, Göteborg, 2012, s.300.

⁶⁴ <http://www.adlibris.com/se/customerservice.aspx?subject=About>, 2012-05-15,
<http://www.bokus.com/generated/cms/om-ledning.shtml>, 2012-05-15

⁶⁵ Sundin, Olof, *Att hantera kunskap och information i den digitala samtiden*, 2012, I T, Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare: en forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Nordicom, Göteborg, 2012, s.285.

⁶⁶ Enligt mailsvar från Adlibris, 2012-06-17

⁶⁷ <http://www.editeur.org/74/FAQs/#q1>, 2012-04-28

Resultat av intervjuer

Först presenteras intervjuerna med bibliotekarierna och sedan intervjuerna med inköpsansvariga på respektive nätbokhandel. Intervjupersonen presenteras kortfattat innan dennes svar.

Lunds Universitetsbibliotek: Språk- och Litteraturcentrums bibliotek

Efter att ha kontaktat Lunds universitetsbibliotek blev jag anvisad att ta kontakt med en viss bibliotekarie vid språk- och litteraturcentrums bibliotek då hen enligt uppgifter hade kunskap om robotförfattare och robotförlag.⁶⁸ Hen har gett mig tillgång till statistik över antalet robotförfattade böcker av respektive förlag som finns katalogiserade i något av Lund kommuns 32 universitetsbibliotek, hen har dessutom ställt upp på en intervju.

Intervjupersonen påpekar att SOL-biblioteket försöker undvika att robotförfattad litteratur hamnar på deras bibliotek och menar att de böcker som finns där förmodligen gör det på grund av olyckliga misstag.⁶⁹ Vissa av titlarna har biblioteket fått rekommenderade från sina leverantörer i så kallade ”profilinköp”, andra har inkommit genom fjärrlånebeställningar från låntagare. Om det rör sig om det senare informerar biblioteket låntagaren om att texten finns tillgänglig utan kostnad på Wikipedia. Intervjupersonen anser att den robotförfattade litteraturen är en produkt av en ”..smart affärsidé som går ut på att tjäna så mycket pengar som möjligt utan att anstränga sig”. Hen tror att det är svårt att som bibliotek förhindra att robotböcker tar sig in då de ”..verkar föröka sig som cancersvulster och väller in i nätbokhandelns databaser”. Hen påpekar vikten av att bibliotekarierna inte blir en robot som okritiskt köper in litteratur som en låntagare frågat efter. Hen har emellertid träffat flera bibliotekarier som gör det. Hen anser att SOL-biblioteket har ett stort ansvar, i synnerhet som forskningsbibliotek. Dessutom ”..finansieras inköpen av litteratur av skattemedel”. Enligt intervjupersonen blir frågan om källkritik svår i och med robotlitteraturen: ”..dessutom kan vi inte undervisa studenter i källkritik om vi själva okritiskt köper in den här typen av böcker..”. Intervjupersonen efterlyser fler

⁶⁸ Notera att ”hen” här och i resten av uppsatsen används som ett könsneutralt pronomen, ett alternativ till ”hon” och ”han”.

⁶⁹ ”SOL-biblioteket” används härnäst som en förkortning för ”språk- och litteraturcentrums bibliotek”

tidningsartiklar om fenomenet och anser att nätbokhandelns ansvar bör uppmärksammas: ”..det är ju tack vara den som Wikipediaartiklarna kan säljas på ett enkelt sätt”. Hen tror att robotförfattade böcker är ett symptom på ett samhälle där betydelsen av kvalitet minskar. Kvalitet innebär nämligen enligt intervjupersonen kostnader i form av personal och tid. Slutligen påpekar hen att bedragare och svindlare alltid kommer att existera, hen tycker därför att det är mycket viktigt att belysa denna typ av verksamhet för att, förhoppningsvis, försvåra dess fortlevnad.

Lunds Stadsbibliotek

När jag kontaktade Lunds stadsbibliotek blev jag anvisad att kontakta en bibliotekarie vid bibliotekets fackboksavdelning.

Intervjupersonen hävdar att de inte köper in robotförfattade böcker. Den enda robotförfattade bok som finns i deras katalog köptes år 2010 och har enligt intervjupersonen aldrig blivit utlånad. Enligt intervjupersonen vill stadsbiblioteket i Lund ha en tydlig avsändare på den litteratur som köps in, robotförfattad litteratur är därför ingenting biblioteket är intresserade av. Hen har däremot själv ingenting emot litteratur av detta slag som ”..ett allmänt fenomen”. Intervjupersonen tycker inte att stadsbiblioteket har något kulturpolitiskt ansvar vad gäller robotförfattad litteratur men i hens arbetslag har det beslutats om att inte köpa in robotförfattade böcker. Hen menar att beslutet om hur en ska förhålla sig till litteraturen bör fattas lokalt. Hen tror inte att allmänheten har någon kunskap om robotförfattad litteratur och ser det som ”..en del av folkbibliotekens traditionella arbete att informera om och ge utbildning i källkritik”. Hen tror att framtiden för robotförfattad litteratur är oviss och pekar på det faktum att ”..de fysiska böckerna hamnar på nätet som e-böcker” och fortsätter ”..då blir frågan om robotböcker kontra människoböcker större och besvärligare och rör inte bara litteraturförmedlarna”. På frågan om huruvida den robotförfattade litteraturen ger en fingervisning om en förändring inom kulturen i stort svarar hen att många fler är med och producerar kultur i dag, hen understryker även Internets roll och att denna kulturella produktion till stor del äger rum där.

Adlibris

När Adlibris kundtjänst kontaktades per telefon och informerades om ärendet hänvisade de mig till deras inköpsansvarige. Denne kontaktades och ställde upp på intervju samt försåg mig med statistik rörande försäljningen av robotförfattade böcker från de senaste två åren. Statistiken presenteras i separat avsnitt nedan. Här följer en redogörelse av inköpsansvariges intervjuvar.

Intervjupersonen berättar att de robotförfattade böckerna inte klassificeras på något särskilt vis, däremot försöker Adlibris erbjuda information om de robotförfattade böckerna på deras artikelsidor. I början av Adlibris existens var många människor heltidsanställda med uppgift att fylla katalogen med information om böcker. Hen ser automatiseringen som en möjlighet att skapa ett större utbud av böcker hos nätbokhandlarna. Hen anser att det finns vissa problem med att inte ha full kontroll över vilken litteratur som letar sig in i katalogerna. Robotböckerna betraktar hen dock som ett relativt marginellt problem. Ett mycket större problem tycker hen är det faktum att många av de artikeltexter som finns för respektive katalogpost på Adlibris inte är skrivna av någon anställd av nätbokhandeln, trots att de framstår som avsändare. På frågan om huruvida hen anser att Adlibris har ett kulturpolitiskt ansvar gällande litteratur av detta slag svarar intervjupersonen att de i dagsläget inte har något svar på en sådan fråga. Sedan fortsätter hen med att framhålla att hen på en personlig nivå känner viss ambivalens inför frågan om robotförfattad litteratur. Ena stunden betraktar hen robotböcker som böckernas motsvarighet till spam och andra gånger som ”..geniala subversiva konstpranks som sätter fingret på svaga, ogenomtänkta och inkonsekventa punkter i bokbranschen”. Intervjupersonen tror att den robotförfattade litteraturen kommer att leva vidare så länge det finns pengar att tjäna. Hen menar att fenomenet kan komma att bli ett stort problem för bokbranschen men att det ännu inte är det. Hen avslutar med att påpeka att det är svårt att få fram exakt statistik för försäljning av robotförfattade böcker då de har flera olika förlagsnummer men vad hen har kunnat se är att Adlibris under de senaste tre åren haft ca 2500 beställningar av böcker från dessa tre robotförlag. Något hen menar är oerhört lite då nätbokhandeln har ungefär lika många beställningar av böcker utgivna av olika förlag en normal förmiddag. När jag frågar intervjupersonen hur det kommer sig att Adlibris listas som officiella återförsäljare för LLC Books på deras hemsida svarar hen att det är dumt men att de inte kan göra särskilt mycket åt det. Hen menar

att liknande problem existerar på annat håll, till exempel finns det oseriösa företag använder sig av deras logotyp och arrangerar tävlingar. Intervjupersonen avslutar med att säga att Adlibris har försett robotböckernas katalogposter med varningstexter och att de erbjuder missnöjda kunder att returnera materialet kostnadsfritt.

Bokus

Bokus inköpsansvarige kontaktades och hen ställde upp på intervju och tillhandahöll statistik rörande försäljningen av robotförfattade böcker från de senaste två åren. Statistiken presenteras i kommande avsnitt. Nedan följer en redogörelse av inköpsansvariges intervjusvar.

Intervjupersonen påpekar att Bokus arbetar för att spärra titlarna och att de får hjälp av sina leverantörer med att skilja de robotförfattade böckerna från andra böcker. Hen menar att deras amerikanska leverantörer har hjälpt dem att rensa ut flera miljoner robotförfattade böcker som tidigare funnits katalogiserade. Tusentals titlar finns emellertid kvar. Hen poängterar att den automatiska hanteringen av böcker medför viss problematik men att Bokus inte hade överlevt om böckerna hade hanterats manuellt.

Hen anser att Bokus inte har något kulturpolitiskt ansvar gällande robotförfattad litteratur men hen menar däremot att de har ett ansvar gentemot sina kunder. Ett ansvar att upplysa kunden om vad för typ av bok som köps. Hen tror att framtiden för robotförfattad litteratur ser mörk ut och menar att leverantörer och bokhandlare kommer att hitta sätt att rensa bort sådana titlar. Hen fortsätter med att kommentera print-on-demand metoden och menar att den medför en mängd positiva möjligheter.

Statistik

I detta avsnitt presenteras statistik avseende antalet katalogiserade böcker i biblioteken, se fig. 1, samt antalet sålda böcker hos respektive nätbokhandel, se fig. 2. och fig. 3. Statistiken för Lunds universitetsbibliotek avser samtliga av Lunds 32 universitetsbibliotek och sträcker sig från 2010-01-01 till 2012-05-08. Statistiken för Adlibris sträcker sig från 2010-01-01 till 2012-05-18. Statistiken för Bokus sträcker sig från 2010-01-01 till 2012-05-21. Detta statistikavsnitt innehåller inget diagram rörande antalet robotförfattade böcker hos Lunds stadsbibliotek då det enligt intervjupersonens uppgifter endast har en robotförfattad bok katalogiserad. Statistiken har lämnats av respektive intervjuperson och den åskådliggörs med diagram. Måtten för diagrammen varierar då antalet katalogiserade respektive sålda robotförfattade böcker är olika.

Lunds universitetsbibliotek

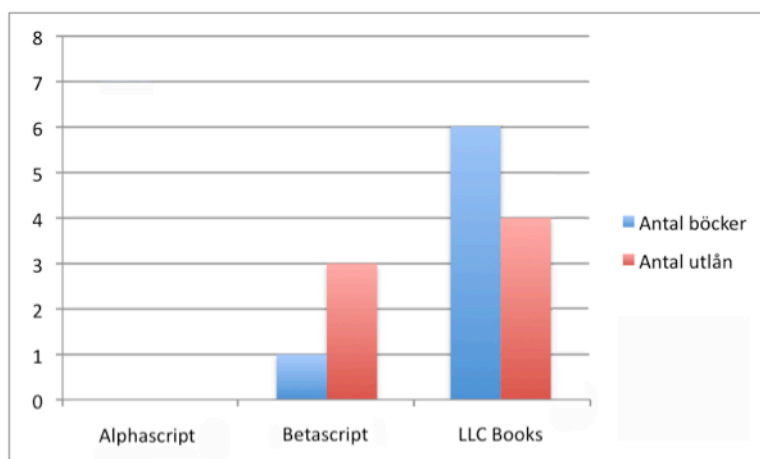

Fig 1. Statistik rörande antalet katalogiserade böcker samt antalet utlån. Mått: 0-8 exemplar.

Adlibris

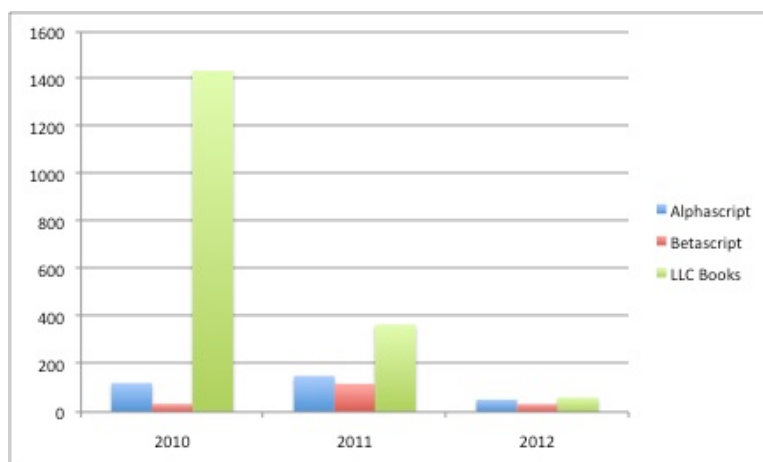

Fig 2. Statistik rörande antalet sålda exemplar av respektive förlag. Mått: 0-1600 exemplar.

Bokus

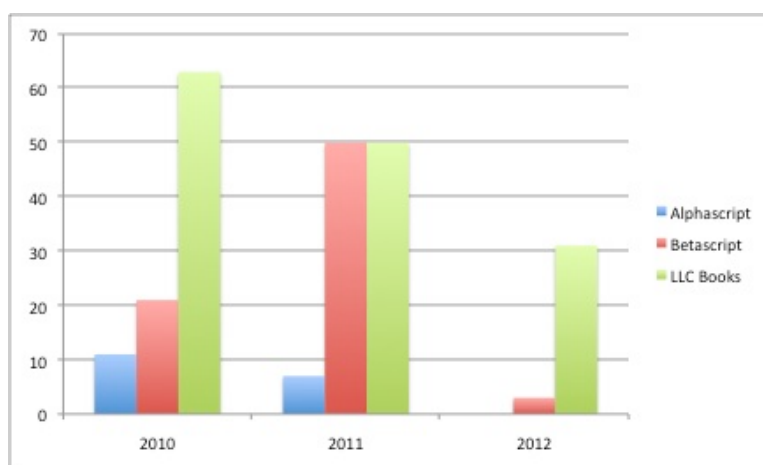

Fig 3. Statistik rörande antalet sålda exemplar av respektive förlag. Mått: 0-70 exemplar.

Sammanfattning av resultat

Sammanfattningen består av intervjupersonernas svar och statistiken. Två kategorier har urskiljts i intervju svaren, omfattning samt hantering och ansvar.

Sammanfattningen av dessa svar följer samma ordning som redogörelsen av intervju svaren, först presenteras bibliotekarierna därefter presenteras de inköpsansvariga.

Omfattning

Av statistiken rörande antalet robotförfattade böcker vid Lunds 32 olika universitetsbibliotek framgår att det totalt finns 7 robotförfattade böcker. 6 av dessa böcker är utgivna av LLC Books och 1 är utgiven av Betascript. Statistiken visar att det inte finns någon robotförfattad bok utgiven av Alphascript katalogiserad i något av universitetsbiblioteken.

Statistiken rörande antalet sålda exemplar för respektive robotförlag hos respektive nätbokhandel visar att Adlibris har sålt fler robotförfattade böcker än Bokus. Adlibris har sammanlagt sålt 2381 exemplar robotförfattade böcker från 2010-01-01 till 2012-05-18. Bokus har sammanlagt sålt 236 exemplar robotförfattade böcker från 2010-01-01 till 2012-05-21. Statistiken visar att böcker av förlaget LLC Books är de som sålts i störst mängder. Adlibris har sålt 1867 exemplar av LLC Books böcker. Bokus har sålt 144 exemplar.

Statistiken visar att robotförfattade böcker existerar i svenska bibliotek och nätbokhandlar. Den visar även en stor skillnad i antalet sålda exemplar hos respektive nätbokhandel samt antal katalogiserade böcker i de undersökta biblioteken.

Hantering och ansvar

De båda intervjuade bibliotekarierna anser att robotförfattade böcker inte ska köpas in till respektive bibliotek. Bibliotekarien vid SOL-biblioteket beskriver hur den robotförfattade litteratur som finns i biblioteket förmodligen har köpts in av misstag. Hen anser att de som forskningsbibliotek har ett stort ansvar då litteraturinköpen finansieras av skattemedel. Bibliotekarien vid Lunds stadsbibliotek berättar hur dennes arbetslag har beslutat att inte köpa in robotförfattad litteratur då biblioteket vill ha en tydlig avsändare på den litteratur som köps in. Hen har däremot ingenting emot robotförfattad litteratur som ”ett allmänt fenomen”. Hen anser att Lunds stadsbibliotek inte har något kulturpolitiskt ansvar, däremot har stadsbiblioteket enligt intervjupersonen ett ansvar att ”..informera om och ge utbildning i källkritik”.

Inköpsansvarige vid Adlibris berättar att hen personligen känner viss ambivalens inför robotförfattad litteratur. Hen förklarar att Adlibris inte har något svar på frågan om huruvida de uppfattar sig ha ett kulturpolitiskt ansvar eller inte. Hen påpekar att de har försett alla robotförfattade böcker på hemsidan med varningstexter och att missnöjda kunder erbjuds att returnera böckerna kostnadsfritt.

Inköpsansvarige vid Bokus berättar hur de tillsammans med sina amerikanska leverantörer har lyckats rensa ut miljontals robotförfattade böcker från sina kataloger. Hen berättar att Bokus arbetar för att spärra titlarna. Hen anser att Bokus inte har något kulturpolitiskt ansvar gällande robotförfattad litteratur men betonar att de har ett ansvar gentemot sina kunder, ett ansvar att upplysa kunden om vad för typ av bok som köps.

Alla intervjupersoner upplever sig ha ett ansvar, även om de inte upplever det som ”kulturpolitiskt”. I intervjuerna framgår det att alla intervjupersoner upplever en allmän skepsis gentemot robotförfattad litteratur. Bibliotekarien vid Lunds stadsbibliotek och inköpsansvarig vid Adlibris verkar dock inte ha lika starka åsikter om den robotförfattade litteraturen som de övriga intervjupersonerna. Bibliotekarien vid SOL-biblioteket påpekar att nätbokhandlarnas ansvar bör uppmärksammas. Enligt intervjupersonen är det genom dem som den robotförfattade litteraturen når biblioteken.

Diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att kartlägga omfattningen av tre robotförlags böcker i svenska bibliotek och nätbokhandlar. När jag påbörjade arbetet med denna uppsats förväntade jag mig att jag skulle finna en exponentiell ökning vad gäller försäljningen av robotförfattade böcker, resultatet visar det motsatta. Något jag under arbetsprocessen fått erfara är att människor jag har samtalat med har mycket lite, eller ingen kunskap alls om fenomenet robotförlag och robotförfattare.

En sökning i Libris databas visar att de robotförfattade böcker som finns katalogiserade i svenska bibliotek i största utsträckning finns i forskningsbiblioteken. Möjligtvis kan detta förklaras med att de robotförfattade böckerna är en form av ”facklitteratur”.

Resultatet visar att robotförfattade böcker existerar i svenska bibliotek och nätbokhandlar. Statistiken visar skillnaden i antalet sålda robotförfattade böcker hos respektive nätbokhandel. Kanske kan denna skillnad förklaras i företagens storleksskillnader eller av att Bokus, enligt intervjupersonen, har fått hjälp av sina amerikanska leverantörer att radera tusentals robotförfattade böcker från nätbokhandelns katalog. Eller kan det rentav vara så att den ekonomiska vinst de sålda robotförfattade böckerna ger nätbokhandeln värderas högre av den ena nätbokhandeln?

Hantering och ansvar

Av intervjusvaren framgår att hanteringen av de robotförfattade böckerna i biblioteken skiljer sig från hanteringen av ”andra böcker” i den mån att det arbetas aktivt för att motverka inköp av robotförfattade böcker samt att låntagare informeras om böckernas innehåll.

Intervjusvaren från respektive inköpsansvarige berättar om hur de robotförfattade böckerna förses med varningstexter i sina katalogposter. Något som kan betraktas som en form av klassificering, även om inköpsansvarige vid Adlibris hävdar att det inte sker någon form av klassificering. Intervjusvaren vittnar om en särskild hantering av de robotförfattade böckerna inom bibliotek och nätbokhandel.

Intervjuerna visar även att alla intervjupersoner upplever sig ha ett ansvar, även om de inte upplever det som kulturpolitiskt. Eva Hemmungs Wirtén avslutar sitt kapitel i boken *Kultursverige 2009* med att konstatera att internet och den digitala utvecklingen skapar utmaningar och nya förutsättningar för kultursektorn och kulturpolitiken.⁷⁰ Kanske är fenomenet robotförfattare och robotförlag att betrakta som en av dessa nya utmaningar? Är det möjligt att tala om ett ansvar för robotförfattad litteratur? Vem har i så fall detta ansvar? Ingen av de intervjuade vill kännas vid ett kulturpolitiskt ansvar. De anser sig dock ha andra typer av ansvar så som, ansvar gentemot skattebetalare, ansvar för utbildning i källkritik samt ansvar gentemot sina kunder. Bibliotekarien vid SOL-biblioteket uppmärksammar nätbokhandlarna i frågan om ansvar och menar att det är genom dem som den robotförfattade litteraturen når biblioteken. Hen anser att deras ansvar bör uppmärksammas mer. Frågan är om nätbokhandlarna har ett ansvar för kvalitén på den litteratur de tillhandahåller eller inte?

Kvalitetens minskade betydelse?

Bibliotekarien vid SOL-biblioteket ser robotförfattade böcker som ett symptom på ett samhälle där betydelsen av kvalitet minskar. Van Dijk (2006) menar att digitalisering möjliggör en ökning i produktion, spridning samt konsumtion av information. Han menar att det finns ett ökat behov av att producera media i en hög hastighet och att detta behov har ekonomiska motiv. Han beskriver en vilja att maximera vinster och minimera arbetstider.⁷¹ Vilket för tankarna till bibliotekariens förklaring av kvalitet som ”kostnader i form av personal och tid”. Är fenomenet robotförfattare och robotförlag ett resultat av det ökade fokus på vinst och effektivitet som van Dijk beskriver?

⁷⁰ Hemmungs Wirtén, Eva, *När rätt blir fel: om upphovsrätt, kreativitet och kulturpolitik*, 2008, I T, Beckman, Svante & Månsson, Sten (red.), *Kultursverige 2009: problemanalys och kulturstatistik*, Sörlins förlag, Linköping, 2008, s.73.

⁷¹ Dijk, Jan van, *The network society: social aspects of new media*, 2. ed., Sage, London, 2006, s.193.

Digitaliseringens inverkan på kultur

Robotförfattare och robotförlag är ett av de fenomen som vår digitala kultur har gett upphov till. Fenomenet väcker flera frågor kring digitaliseringens inverkan på kultur. Minskar betydelsen av kvalitet i vårt samhälle som bibliotekarien vid SOL-biblioteket hävdar? Oavsett om den gör det eller ej så är en sak säker, nämligen att digitaliseringen av kultur helt har förändrat möjligheten till produktion och konsumtion av kultur. I uppsatsens avsnitt Fenomenet ur ett historiskt perspektiv, beskrivs hur digitalisering enligt van Dijk (2006) innebär en översättning av ett visst objekt till ett och nollor. Både Miller (2011) och van Dijk beskriver hur detta gör det möjligt att kombinera och dela de översatta objekten. Miller menar att digital data är oändligt formbar.⁷² Kanske är fenomenet ett exempel på den risk för en kultur av ”kollage” som van Dijk beskriver?⁷³

Robotförfattarnas namn

I uppsatsens avsnitt Definiering av fenomenet uppmärksammas hur två av de undersökta robotförlagen, Alphascript och Betascript, förser sina böcker med uppiktade författarnamn. Böcker utgivna av Alphascript uppges vara författade av Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome och John McBrewster. Böcker utgivna av Betascript är istället författade av Lambert M. Surhone, Miriam T. Timpledon, Susan F. Marseken, Mariam T. Tennoe samt Susan F. Henssonow.⁷⁴ Det rör sig om två olika författartrion. Frågan är varför dessa förlag tillskriver sina böcker uppiktade författarnamn? I essän *Death of the author* förklarar Roland Barthes hur författaren vid en tolkning av ett litterärt verk fungerar som en slags ram för hur verket ska förstås.⁷⁵ Kanske tillskrivs böckerna uppiktade författarnamn för att öka deras trovärdighet? För att tillskriva dem en ram, för att ge dem en absolut sanning? De robotförfattade böckerna består av Wikipediatexter och dessa är likt Miller beskriver, författade av flera olika personer. Detta gör att texternas trovärdighet ibland ifrågasätts.⁷⁶ Genom att tillskriva texterna författare förändras då mottagarens sätt att betrakta texten i fråga? Eva Hammungs Wirtén (2008) skriver i *Kultursverige 2009*

⁷² Miller, Vincent, *Understanding digital culture*, SAGE, Los Angeles, 2011, s.75.

⁷³ Ibid, s.191.

⁷⁴ Fleischer, Rasmus. *Boken och Biblioteket*, Ink bokförlag, Stockholm, 2011, s.98.

⁷⁵ Barthes, Roland, *The death of the author*, 1967, (Howard, Richard översätt),

http://www.tbook.constantvzw.org/wp-content/death_authorbarthes.pdf, s.2

⁷⁶

om hur kollektivt producerad kultur riskerar att falla utanför ramen för upphovsrätt samt inte låter sig hänföras till ”..den västerländska originalitetsestetiken”.⁷⁷

Wikipediatexter är producerade kollektivt och innehar inget upphovsrättsligt skydd och således inte heller den originalitetsestetik som Hemmungs Wirtén nämner.

Tänkas kan att Wikipediatexterna genom att materialiseras tillskrivs en originalitetsestetik och trovärdighet som de tidigare inte haft.

Eventuella kulturadministrativa konsekvenser

Precis som bibliotekarien vid SOL-biblioteket nämner, finansieras bibliotekens litteraturinköp av skattemedel. Nätbokhandlarna och biblioteken lyckas i dag rationalisera bort många av de böcker som försöker ”ta sig in”, men kanske kommer robotförlagen att utveckla än mer sofistikerade algoritmer, kanske kommer fler robotförfattade böcker att köpas in av de svenska biblioteken. Det blir då en kulturpolitisk fråga av större dimensioner, bör våra skattemedel användas till inköp av robotförfattad litteratur? Professor William Byrnes menar att kulturinstitutioner och administratörer tvingas anpassa sig till sin omgivning och att omgivning styr institutionens mål.⁷⁸ De två utvalda biblioteken har anpassat sig och tagit ställning, de försöker undvika att köpa in robotförfattad litteratur. Enligt Byrnes betraktades digital teknik först som liveuppträdandets största hot men har nu kommit att bli ett hjälpmedel.⁷⁹ Den robotförfattade litteraturen är ett exempel på den digitala teknikens utveckling och hur den kan påverka kulturområdet.

⁷⁷ Hemmungs Wirtén, Eva, *När rätt blir fel: om upphovsrätt, kreativitet och kulturpolitik*, 2008, I T, Beckman, Svante & Månsson, Sten (red.), *Kultursverige 2009: problemanalys och kulturstatistik*, Sörlins förlag, Linköping, 2008, s.70.

⁷⁸ Byrnes, William J., *Management and the arts*, 4. ed., Elsevier Focal Press, Amsterdam, 2009, s.12.

⁷⁹ *Ibid*, s.116.

Fenomenets framtid

Så hur ser då framtiden ut för robotförfattare och robotförlag? Detta är självklart mycket svårt att säga. Intervjupersonernas uppfattning om fenomenets framtid varierar. Statistiken från Adlibris och Bokus talar om en sjunkande försäljning av den robotförfattade litteraturen. Det verkar dock som att nya robotförlag hela tiden skapas och tillsammans med de redan existerande robotförlagen kommer de antagligen att fortsätta producera digitala textdokument som väntar på att materialiseras. Tänkas kan att det här bara är början på kampen mellan robotförlagen och våra nätbokhandlar och bibliotek. Oavsett hur framtiden för fenomenet ser ut så anser jag att det genererar många intressanta frågor och diskussioner.

Framtida forskning

Våren 2012 existerar forskning om robotförfattaren och robotförlaget i mycket liten utsträckning. Denna uppsats har haft som syfte att kartlägga omfattningen av robotförfattade böcker i svenska bibliotek och nätbokhandlar genom att undersöka två bibliotek och två nätbokhandlar. Syftet har dessutom varit att undersöka hur nätbokhandel och bibliotek hanterar den robotförfattade litteraturen. Fenomenet robotförfattare och robotförlag erbjuder många utgångspunkter, denna uppsats utgångspunkt är en av dem. Framtida forskning skulle till exempel kunna undersöka fenomenet utifrån frågor kopplade till upphovsrätt och automatiserad kultur. Detta är frågor som tagits upp i uppsatsen men det skulle vara intressant att ägna dem mer utrymme. En fråga som uppsatsen har väckt hos dess författare är frågan om kulturpolitiskt ansvar och vem som egentligen bär ansvaret för olika kulturella fenomen? Ytterligare en fråga som skulle vara intressant att undersöka mer nogsamt är hur den digitala kulturen i stort påverkar vår inlärningsförmåga eller den kognitiva aktiviteten bakom. Mycket av den information som produceras och tillgängliggörs i dag är sammanfattad och komprimerad. Wikipedia och därmed även de robotförfattade böckerna är ett exempel på detta. Det skulle även vara intressant att undersöka fenomenet utifrån Lessigs (2008) teori om RW respektive RO kultur. Den robotförfattade litteraturen skulle kanske kunna betraktas som en slags brygga dem emellan.⁸⁰

⁸⁰ Lessig, Lawrence, *Remix: making art and commerce thrive in the hybrid economy*, Penguin

Sammanfattning

Denna uppsats undersöker robotförfattaren och robotförlagets ställning i det svenska kulturlivet. Undersökningen genomförs genom en granskning av tre framträdande robotförlags inflytande inom två svenska bibliotek samt två svenska nätbokhandlar.

I uppsatsen redogörs det för robotförfattarens förutsättningar för att kunna existera. Fenomenet placeras även in i en bokhistorisk kontext för att på så sätt erbjuda läsaren ett bredare perspektiv.

Uppsatsens metod är kvalitativ så väl som kvantitativ. Undersökningen utgår från intervjuer med en bibliotekarie från respektive bibliotek samt intervjuer med inköpsansvarig från respektive nätbokhandel. Vidare har även statistik rörande antalet katalogiserade robotförfattade böcker samt antalet sålda robotförfattade böcker mottagits. Denna statistik har sedan omvandlats till tre grafer vilka har som syfte att tydligt visa robotförfattarens och robotförlagets inflytande i två svenska bibliotek samt två svenska nätbokhandlar.

Undersökningens resultat visar att robotförlagets och robotförfattarens existens i det svenska samhället och kulturlivet är att betrakta som marginell. Men att de existerar, väcker många intressanta frågor och att deras framtid är oviss.

Källförteckning

Mailbaserade intervjuer, utförda och sammanställda mellan 2012-05-08 och 2012-05-23, finns i uppsatsförfattarens ägo. Intervjufrågorna finns bifogade i bilagor.

Tryckta källor

Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter, *Handbok i kvalitativa metoder*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2011

Beckman, Svante & Månsson, Sten (red.), *Kultursverige 2009: problemanalys och kulturstatistik*, Sörlins förlag, Linköping, 2008

Byrnes, William J., *Management and the arts*, 4. ed., Amsterdam: Elsevier Focal Press, Amsterdam, 2009

Calsson, Ulla, *Bokläsning i det nya medielandskapet*, 2003, I T, Bokbranschen i Sverige: utvecklingen mellan 1973 och 2003: rapport från Svenska bokhandlareföreningen och Svenska förläggareföreningen. Svenska bokhandlareföreningen, Stockholm, 2003

Chong, Derrick, *Arts management*, 2nd ed., Routledge, London, 2010

Dahmström, Karin, *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*, 5. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011

Darnton, Robert, *The case for books: past, present, future*, Public Affairs, New York, N.Y. 2009

Dijk, Jan van, *The network society: social aspects of new media*, 2. ed., Sage, London, 2006

- Fleischer, Rasmus. *Boken och Biblioteket*, Ink bokförlag, Stockholm, 2011
- Gere, Charlie, *Digital culture*, Expanded 2. Ed., Reaktion, London, 2008
- Kullenberg, Christopher, *Det nätpolitiska manifestet*, Ink, Stockholm, 2010
- Kvale, Steinar, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, 1997
- Lessig, Lawrence, *Remix: making art and commerce thrive in the hybrid economy*, Penguin Press, New York, 2008
- Miller, F.P. Vandome, A.F., McBrewster, J.(Eds.), *Mark Strand: Pulitzer prize, poet, essayist, translator*, Alphascript Publishing, Beau Bassin, Mauritius, 2010
- Miller, Vincent, *Understanding digital culture*, SAGE, Los Angeles, 2011
- Nilsson, Sven, *Kulturens nya vägar: kultur, kulturpolitik och kulturutveckling i Sverige*, Polyvalent, Malmö, 2003
- Ryen, Anne, *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2004
- Sundin, Staffan, *Ökad integration och koncentration: Den svenska bokmarknaden i förändring*, 2012, I T, Carlsson, Ulla & Johannisson, Jenny (red.), *Läsarnas marknad, marknadens läsare: en forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Nordicom, Göteborg, 2012
- Woodmansee, Martha, *The author, art, and the market: rereading the history of aesthetics*, Columbia University Press, New York, 1994

Elektroniska källor:

<http://www.adlibris.com/se/searchresult.aspx?search=quickfirstpage&quickvalue=yayoi+kusama&title=yayoi+kusama&fromproduct=False> 2012-04-10

<http://www.adlibris.com/se/searchresult.aspx?search=advanced&author=LLC%20Books&fromproduct=true> 2012-04-10

<http://www.rasmusfleischer.se/>, 2012-06-12

Fleischer, Rasmus, "Magnum Opus"

<http://copyriot.se/2012/06/16/magnum-opus/>, 2012-06-17

<http://libris.kb.se/>, 2012-06-12

Barthes, Roland, *The death of the author*, 1967, (Howard, Richard översätt.),

http://www.tbook.constantvzw.org/wp-content/death_authorbarthes.pdf

<http://www.kultur.lu.se/utbildning/kandidatprogram-i-digitala-kulturer>, 2012-06-17

<http://www.ingimage.com/>, 2012-05-07

<http://www.booksllc.net/contact-lib.cfm>, 2012-05-15

<http://www.adlibris.com/se/customerservice.aspx?subject=About>, 2012-05-15

<http://www.bokus.com/generated/cms/om-ledning.shtml>, 2012-05-15

<http://www.editeur.org/74/FAQs/#q1>, 2012-04-28

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Upphovsr%C3%A4tt>, 2012-05-07

Mailsvar och intervjuer

E-postintervju med två inköpsansvariga, 2012-05-02 - 2012-05-22

E-postintervju med två bibliotekarier, 2012-04-25 - 2012-04-25

Mail från Adlibris, 2012-06-17

Bilaga 1 - intervjufrågor för inköpsansvariga vid respektive nätbokhandel

Hur ser ni på litteratur av detta slag?

Hur hanterar ni den och klassificeras den på något vis?

Jag har sett att en del av böckerna från dessa förlag har försvunnit men det finns fortfarande en viss mängd böcker kvar. Sker det någon form av urval och i så fall, vad baseras detta på?

Hur ser ni på att böcker som dessa automatiskt finner en plats i er katalog?

Anser ni att ni har ett kulturpolitiskt ansvar vad gäller litteratur av detta slag?

Anser ni att denna litteratur bör skiljas från annan litteratur?

Hur tror ni att framtiden för robotförfattade böcker ser ut?

Tror du att denna litteratur ger en fingervisning om en förändring inom kulturen i stort?

Bilaga 2 – intervjufrågor för bibliotekarier vid respektive bibliotek

Hur ser ni på litteratur av detta slag?

Hur hanterar ni den och klassificeras den på något vis?

Hur hamnar dessa böcker i ert system och hur behandlar ni dem när de väl befinner sig där?

Vad tycker ni om denna typ av litteratur?

Är det önskvärt att förhindra att robotförfattade böcker kommer in i biblioteken?

Anser ni att ni har ett kulturpolitiskt ansvar vad gäller litteratur av detta slag?

Tror du att människor i allmänhet har kunskap om denna typ av litteratur?

Hur tror du att framtiden för robotförfattade böcker ser ut?

Tror du att denna litteratur ger en fingervisning om en förändring inom kulturen i stort?